

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון רצא - פר' משפטים תשע"ט

מי יודע ומי מכיר ?

[א]

איתא בספה"ק מאור ושמש (פרשת בשלח) בזה"ל: "כל הקדמונים נתנו טעם לשבח מפני מה לא ירד המן בשבת ואענה גם אנכי חלקי. דהנה פעם אחת כתיב (במדבר יא, ה) שטו העם ולקטו משמע שהלכו למרחוק ללקוט, ופעם אחת כתיב (שמות טו, יג) שהיה סביב למחנה. ופירש רש"י ז"ל שלצדיקים נפל המן בפתח אהליהם כדי שלא יצטרכו לילך אחריו, והמון עם הוצרכו לילך למרחוק ללקוט אותו. והנה כתיב (שם שם, יח) לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר, על כל פנים גם הכשרים שלא לקטו מיום זה למחרתו, על כל פנים ליום זה היה לוקטים עד שיאמר די, הגם שבאו לביתם וימודו בעומר איש לא העדיף, אף על פי כן מי יוכל לשער בעת לקיטתו, לזה יוכל להיות שגם בין הכשרים היו אנשים שחששו בעת לקיטה שמא עדיין אין בידם עומר שלם ולקטו יותר מעט. והנה אם היה המן יורד בשבת הגם שלא יצאו חוץ לתחום ללקוט וגם לא הוציאו מרשות לרשות שהיו נושאים אותו מאהל לאהל עדיין יש לחוש שמא ילקטו יותר על מדת עומר מעט והוי המותר טלטול שלא לצורך". עכ"ל.

והעירוני דלכאורה צ"ע ממה דנפסק בשו"ע או"ח (סימן ש"ח ס"ד) שמוותר לטלטל אוכלין אפילו שלא לצורך כלל?

[נתקבל מהרב יהודה שווארץ]

[ב]

בספר ידות אפרים' פר' בשלח (ד"ה כי אני די רפאך) כתב וז"ל: ובספר 'באר מים חיים' ז"ל הביא אשר עמד על כוונת הצדיק הקדוש מאפטא ז"ל שהיה מרגלא בפומי בתפילתו על החולה ושאר צרכיו של אדם לומר רבון העולמים, ואמר הוא כי כוונתו היתה לייחד שם הוי"ה ב"ה עם מלואיו, ועם כלל השם שעולה כ"ו, וכ"ו ורל"ב יחד עולים כמספר רבוין. עכ"ד.

מי יודע היכן זה מופיע בספר באר מים חיים? והאם ידוע על עוד מקורות למנהג זה של הרה"ק מאפטא זי"ע?

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

הידעת !?

[א]

בסה"ק תולדות יעקב יוסף פר' שלח איתא "שמעתי בשם הרב המגיד מוהר"י הוי ערום ביראה וכו' (ברכות יז.) לפי שיש כמה וכמה לבושי היראה לכך אמר הוי ערום בלי לבוש. ודפח"ח. וכן בפרשת ראה (ד"ה ועוד יש לפרש), כתב וז"ל: "שמעתי בשם המגיד מוהר"י ממעזבוז הוי ערום ביראה (ברכות יז.) בלי לבוש וקליפות היראה ודפח"ח".

מקודם חשבתי שהכוונה למרן הבעש"ט הק', וא"כ הי קשה לי למה לא כינהו בשם "מורי" כתמידי? אבל כעת ראיתי שכוונתו הק' למוהר"ל פיסטינר, שבפר' עקב מביא המאמר בשמו.

[נתקבל מהרב יהודה הלוי וינגרטן]

תגובת המערכת

דבר העורך: אמרתי, כאן המקום לברר מקחו של צדיק, מי הוא בעל המאמר, כדי לדובב שפתותיו, לכן נרחיב את הדבור.

[א] מאמר הנ"ל על מאמרם ז"ל (ברכות יז, א) הוי ערום ביראה בלי לבוש וכו', מוזכר בספרי הרה"ק מפולנאה כמה פעמים. (א) בג' מקומות (ה"ה: תולדות יעקב יוסף פר' מקץ, צפנת פענח פר' בשלח, ופר' תרומה) בלי לציין את שם בעל המאמר רק סתם 'שמעתי אומרים' הוי ערום וכו'. (ב) בספר תולדות יעקב יוסף פר' יתרו, ובספר בן פורת יוסף (ליקוטים ז' צ, ד) כתב: ושמעתי בשם הרב המגיד ממעזבוז הוי ערום וכו' בלי לציין שם פרטי רק שם תואר (המגיד) ושם עירו (מעזבוז) של בעל המאמר. (ג) תולדות יעקב יוסף פר' שלח כתב: שמעתי בשם הרב המגיד מוהר"י הוי ערום וכו', כלומר: הוא מזכיר את התואר (המגיד) ואת שמו הפרטי (מוהר"י) של בעל המאמר, אבל לא שם עירו. (ד) תולדות יעקב יוסף פר' ראה שכתב: שמעתי בשם הרב המגיד מוהר"י ממעזבוז הוי ערום וכו', הרי שם התואר (המגיד), שמו הפרטי (מוהר"י) ושם עירו (מעזבוז). (אגב: יש לציין כי בפר' ראה מפרש הרה"ק מפולנאה את המאמר בהרחבה, ע"ש וינעם לך). (ה) בספר תולדות יעקב יוסף פר' עקב כתב: שמעתי בשם הרב המגיד מוהר"ל הוי ערום וכו', הרי שם התואר (המגיד) ושם פרטי חדש (מוהר"ל) מבלי לציין את שם עירו.

[ב] הרב הכותב הנ"ל חשב לכתחילה שמה שמובא בתולדות יעקב יוסף פר' שלח 'הרב המגיד מוהר"י', ופר' ראה 'המגיד מוהר"י ממעזבוז' הכוונה למרן הבעש"ט הק' זי"ע, ולכן שאל למה לא כינהו בשם 'מורי' כתמידי בספריו הק'. אחר שמצא בפר' עקב שכתב מוהר"ל, נראה לו שכונתו הוא למוהר"ל פיסטינר המובא עשרות פעם בספרי הגה"ק מפולנאה זי"ע.

[ג] בחלק ראשון שכתב הכוונה על מרן הבעש"ט, כבר קדמוהו בזה, בספר "בעש"ט עה"ת" (פר' עקב ב"מקור מים חיים" אות י"ז סוף קטע ד"ה ושם בפר' ראה וכו'), כתב וז"ל: וכמו ששמעתי בשם הרב המגיד מוהר"י ממעזבוז הוי ערום ביראה בלי לבוש וקליפות היראה ודפח"ח, וממשיך שם (במקור מים חיים הנ"ל) וכתב וז"ל: ונראה פשוט שזה הרב המגיד שרמז עליו כאן הוא רבנו הבעש"ט בעצמו כמו שבסמוך בפנים הובא זה להדיא בשם הבעש"ט, ואע"פ שכלל גדול שבכל מקום שהוא מזכיר את הבעש"ט מזכירו בשם "מורי" הנה יש יוצא מן הכלל גם כן וכו'. עכ"ל.

אבל, זה אינו, כי ידוע שמרן הבעש"ט הק' לא שימש בתואר תפקיד משרה במעזבוז כגון רב, מגיד דומ"צ וכו', ולכן בוודאי שהמגיד מוהר"י ממעזבוז המוזכר, אין כוונתו להבעש"ט הק' זי"ע. וכבר מלאתי דברי בזה בקובץ 'נחלת צבי' (גליון כג עמ' סח הערה אות כב).

[ד] גם בחלק השני שכתב הכותב שהמגיד מוהר"י ממעזבוז הכוונה למוהר"ל פיסטינר, צריך גם כן ביאור, הלא מוהר"ל פיסטינר הוא מוזכר כחמישים פעם בספרי הרה"ק מפולנאה זי"ע, ואם הכוונה אליו, למה משנה שמו דווקא במאמר זה הוי ערום וכו' וקראו מוהר"י ממעזבוז – שבכלל לא ידוע ולא הי מגיד במעזבוז, אתמהא? ועוד, בספר תולדות יעקב יוסף פר' מטות הוא מזכיר את מוהר"ל מבראד, וא"כ מי אומר שמוהר"ל המוזכר בפר' עקב (על מאמרם הוי ערום וכו') הוא מוהר"ל פיסטינר ולא מוהר"ל מבראד?

[ה] דע כי מוהר"י ממעזבוז המוזכר כאן הוא אחד מבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ה"ה הרה"ק רבי משה יוסף

מ"מ דעיר מעז'בוז בימי מרן הבעש"ט הק' - ואפרש דברי: **בספר שו"ת מים חיים** (ח"א ס"ו כז, דף כה, ב) מובא מכתב שאלה שהופנה לגאון הגדול בדורו **רבי מאיר מקאנסטאנטין זצ"ל** (בנו של החכם צבי זצ"ל) מצורף בכתב עדות שהחותמים הם **מרן הבעש"ט הק' והמגיד הק' רבי משה יוסף זי"ע** - וז"ל: **בפנינו ב"ד ח"מ הגיד מוה' מרדכי הנ"ל כל הכתוב לעיל בת"ע, ואח"כ כתב כ"ז בכת"י, וחתם א"ע בח"י ממש, ובכן אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי. נאום ישראל בע"ש מטלוסט. ונאום משה יוסף מגיד מישרים דפה - עכ"ל. ע"ש. גם בספר 'שבחי הבעש"ט' הוא מוזכר בשני סיפורים הקשור למרן הבעש"ט. ועיין בספר אור המאיר מהרה"ק רבי זאב מזיטאמיר זי"ע (בסוף פרי בראשית עה"פ ואירא כי ערום אנכי) שמביא את המאמר הנ"ל (הוי ערום ביראה וכו') וכתב בפירושו ששמו של בעל המאמר הוא **המגיד רבי יוסף ממעז'בוז** וכו', ומפרש דבריו בטוב טעם ודעת ע"ש ויונעם לך.**

עוד עלי לציין, שבספר **תולדות יעקב יוסף** (פרי נשא עה"פ והאספסוף... התאוו תאוה) מובא עוד מאמר **מהמגיד ממעז'בוז**, שכתב וז"ל: **ושמעתי בשם המגיד מק"ק מעז'בוז שמהדר ומתאוה שיהי לו התאוה לאכול ולשתות, ודפח"ח. ע"ש באריכות.**

בקובץ **'נחלת צבי'** (גליון יז - תמוז תשי"ע, עמ' לו-מא) פרסמתי בס"ד מאמר מיוחד על **המגיד הק' רבי יוסף ממעז'בוז זי"ע** אם עוד פרטים, ומשם תדרשנו.

ג. ב. = מה שהבאתי לעיל (אות א' ס"ק ה') בשם **תולדות יעקב יוסף פרי** יעקב שכתב: שמעתי בשם **הרב המגיד מוהרי"ל** הוי ערום וכו', לא קשה כ"כ, כי כמ"פ מצאנו מאמרים שמובאים בשם אומרים, ובמקום אחד משנה שם בעל המאמר, (כגון: יעקב יוסף, פ"י שיוסף בכל יום וכו' מובא בשם **מוהרי"ל פיסטינר**, ובשם **רבי נחמן מקאסוב**, על מאמרים לפום צערא אגרא מובא בשם **רבי ברוך מקאסוב** ובשם **רבי יואל מנעמירוב**, אשרי אדם לא יחשוב לו עון בשם **רבי מענדיל מבאר**, ובשם **הבעש"ט**, ועוד כהנה וכהנה עיין מאמרי **גאולת עולם** - גנזי יוסף בקובץ **נחלת צבי גליון כג**) וכנראה שהיו מאמרים שהיו מפורסמים בבי מדרשא של **תלמידי הבעש"ט הק'** ונשנו אצל כמה מהם.

[ב]

איתא **בספר אמרי יהודה מהרה"ק רבי לייביש מבערזאן זי"ע** (לשובביים ת"ת) וז"ל: הענין להבין מפני מה כשהשנה פשוטה מתעניין רק שובביים וכשהשנה מעוברת מתעניין שובביים ת"ת. למה אין מתעניין רק ב' שבועות הלא נוספו ד' שבועות, ואפ"ל כי נודע שהימים שקוראין אלו הפרשיות המה מסוגלים לתקן החטא הידוע... ועד מתי מתעניין? עד שקוראים בפר' משפטים את פרי שקלים ומסיימים לכפר על נפשותיכם (שמות ל, טז) ורומז שנתכפר להם החטא ע"כ מפסיקין אז להתענות עוד.

לכן בשנה פשוטה אין מתעניין רק שובביים כי פרי משפטים קוראין להם לכפר כנ"ל, אבל בשנה מעוברת שנדחית פרי שקלים ואין קוראין אז לכפר על נפשותיכם, לכן אין מפסיקים מלהתענות ומתעניין עוד ת"ת ובפרי' תצוה בשבת עם מנחה שקוראין הפרשה ראשונה מתשא ומסיימין אז לכפר על נפשותיכם, מפסיקין אז מלהתענות. עכ"ל.

[נתקבל מהרב שמעון ורטהיים]

[א]

הרב שמואל אייזיק אוסטרליץ = [א] **בגליון ר"ץ** (מי יודע אות א'), הכוונה להנחה כי ערש"ק לא הי' היום הראשון שלקטו, והקושיא היא, דא"כ עכשיו בערש"ק ימצאו משנה 'על אשר לקטו יום יום' בששת הימים שעברו, [וכדפירש האלשיך הק' עה"פ (שמות טז, ב) 'על אשר ילקטו יום יום'], ובאומרו **במאור ושמש** ימצאו שכבר לקטו משנה" לא קאי על תיבת 'אשר נחלתנו' - רצא/ב

לקטו' שבפסוק, אלא על המציאות, ועיקר קושייתו היא, דכיון שמיד במדידת העומר ימצאו ויכירו שכבר לקטו משנה, ולא שביום הראשון שלאחריו ילקטו לראשונה שיעור רגיל ואז יתוודע להם כי בערב שבת הי' שיעורם כפול, א"כ ההוכחה על הכפל הוא מתוך הימים שעברו, והיה לו לומר 'על אשר לקטו בימים הקודמים לזה, ודוק כי נכון הוא.

[ב] **שם בגליון** (מי יודע אות ב'), ע"י בהקדמת **דמשק אליעזר**, כי רובי תורתו נאבדו בעת המלחמה ומהנשאר לפליטה נדפס הספר, וגם הי' ראש ישיבה לתלמידים מרובים, ויתכן לשער כי הי' מאמר זה של **הבת עין** נפוץ בין תלמידי הישיבה, ואולי בהוראת קדשו ללומדו, ועי"ז נשתרבב בין הכתבים שרשמו דברי תורתו (וכע"ז ידוע על קטעים בעוד ספרי חסידות קדומים שנשרבו כתבים מזה לזה).

[ג] **שם בגליון** (תגובות אות ד' ו'), יש לציין כי בספר **'מכתבי אמרי אמת מגור זי"ע"** (בא' ממכתבים הראשונים), פוסק להדיא כי אין חשש קדושה וגניזה בתיבת 'בי"ה' שבראשי המכתבים וכדו', ומשמע מדבריו כי אין אות הה' מאותיות השם הק', רק ראשי תיבות של תיבת 'השם'. [ואע"פ שמצאנו "השם" (ויקרא כד, יא: דברים כח, נח) במובן של שם ה', אין בו קדושה. המגי"ה].

[ב]

הרב נפתלי עהרענרייך אב"ד מאד = בגליון רפט (מי יודע אות ו') בעניין הספר **חובות הלבבות**, עיין מה שהבאתי בספר **קול אריה על עניני לימוד התורה עם הערותי באר נפתלי** (ברוקלין תשע"ח, בהערות באר נפתלי עמ' מ' אות כ"ח) וז"ל: בספר **ויגד יעקב** (על המועדים ח"א) בהקדמת בן המחבר (ה"ה בעל ויחי יעקב מפאפא זי"ע) שכתב וז"ל: ובשם מרן הגה"ק **מבעלזא, אמר אאמו"ר זצ"ל** בענין לימוד ספרי מוסר בזה"ל: **ראשית חכמה ברויך מען צי לערנען, חובות הלבבות ברויך מען צי קוקיען, ארחות צדיקים ברויך מען אוייסענוויניג קענען....** ובשם מרן **מהרי"ד מבעלזא זצ"ל** שאמר **בחובות הלבבות צריכים להסתכל, ובראשית חכמה ללמוד, כי כל חובות הלבבות נמצא בראשית חכמה. עכ"ל.**

[ג]

הרב חיים מאיר וסרמן = [א] **בגליון רץ** (מי יודע אות א) בענין ביאור דברי **המאור ושמש** תחילת פרשת המן וכו' ע"ש. ואפשר לתרץ דקאי על יום ששי בעצמו שלקטו, כמה שלקטו עד היום, ומצאו שממה שלקטו היום כבכל יום, היה משנה, ולפי זה מובן שפיר **המאור ושמש** שהיה לו לכתבו 'לקטו' ולא 'ילקטו' לשון להבא, רק 'לקטו' לשעבר באותו יום כמו בכל יום, שאחר המדידה ראו שלקטו משנה ממה שכבר לקטו היום ושייך לשון לשעבר.

[ב] **שם בגליון** (מי יודע אות ג) אולם בספר **אמרי דעת מרבי מאיר שפירא זצ"ל** מיישב באופן אחר. וכו'. ע"ש.

וני"ל לתרץ, ע"פ דברי **הט"ז** (אוי"ח סימן תצ סק"ג) שבשביעי של פסח אין גומרים הלל משום מעשי ידיו של הקב"ה טבעו בים, ולכן גם אין גומרים בחוה"מ פסח הלל, הרי אפילו כלל ישראל אמרו שירה אחר שכבר מתו המצרים, אעפ"כ יש סברא של מעשי ידיו טובעים בים.

ולכן מובן שאהרן לא יכול לפי טבעו לומר שירה, וכדכתיב (תהלים קמה, ט) ורחמיו על כל מעשיו, אפילו על הרשעים, רק המלאכים רצו לומר שירה בשעת שטבעו המצרים, וזה יותר פגם בכבודו של הקב"ה כאילו ח"ו אינו מרחם על בריותיו, ולכן לא הניח להם הקב"ה, רק אחר שכבר מתו המצרים אז ישיר משה ובני ישראל, ואהרן הכהן נכלל בכלל ישראל, ולא במיוחד משום טבעו של אוהב הבריות, כמו שאין אנו אומרים היום הלל השלם בשביעי של פסח אפילו אחר שכבר מתו המצרים.

[ד]

הרב מ. ג. = בגליון רפט (מי יודע אות ו') על מעלת הספר **חובות הלבבות**. [א] **כתב הבית יוסף בספר מגיד מישרים** פרי' אמור:

ג. ב: יישר כח על הגליון הנפלא, ובייחוד נהניתי מהנהגות אביכם ז"ל, אשר מהם עולה ומשתקפת דמות דיוקן של "דורך געוויקטער חסידישער איד" מהדורות הקודמים, אשר ענוות חן היתה שפיקה עליהם.

[ו]

הרב אברהם חיים אונגר = בגליון רץ (תגובות אות יב ס"א) על מה שכתב בענין למה ירושלים נכתב חסר יו"ד אבל קורין אותו עם יו"ד, הנני רוצה להוסיף ע"ז מה דאיי בספה"ק בני יששכר (מאמרי חדשי תמוז אב, מאמר ב' סוף אות ח') וזלה"ק, והנה כעת בעוה"ר אין השם שלם (וחסר ו"ה) ואין הכסא שלם (וחסר א') (נתחומא ס"פ תצא) וחסר י' מירושלי"ם וחסר ו' מאליה"ו (עד אשר יגדל נא כ"ח ה' היינו האותיות הנ"ל בגימטריא כ"ח) ובמהרה תחזור העטרה לישנה. והנה האותיות החסרות המה באל"ף ביי"ת אותיות אהו"י. על כן אחר האותיות הללו לא יבואו אותיות דגושות, (כוונתו לכלל כל בגי"ד כפ"ת דסמך ליהו"א רפה, בר ממפיק וכו'. המגי"ה), כי הדגש מורה על חוזק וגבורה ודין, מה שאין כן רפה הוא ממותק, ואחר שיוחזרו האותיות הנ"ל לא יהי עוד חוזק הדין בעולם, וכעת בעת החסרון בעוה"ר הן המה הימים האלה כ"ב מנין אהו"י. עכ"ל.

[ז]

הרב ברוך הכהן כ"ץ = בגליון ר"צ (תגובות אות ג' ס"ד) יישר כוח לדברי הכותב הנכבד על דבריו, ברם תמיהתי בגליון רפ"ט (מי יודע אות ד') מדוע לא שתו לבם מפרשי התורה לעמוד על הדיוק נותרה בעינה, ורק 'רבינו בחיי' הביא דברי הפרקי דרבי אליעזר. כן יש לציין הוספה על מה שכתבתי שם שיתכן שגם דרשת הפרקי דר"א לא נתקבל על ידס, אכן מצאתי בספר 'אוצר המדרשים' שהביא בשם מדרש הגדול ומכילתא דרשב"י שכתבו וז"ל: כשש מאות אלף, מפני מה אמר בלשון אומדנא כשש מאות אלף? אלא היה אומר המניין דרך כלל, ואינו חושש אם היה הין (מידת הלח) חסר, הין יתר, אבל בפרט כלומר כשפרטן הכתוב מהו אומר? שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים (שמות לח כו) ולכן אמר כאן באופן כללי כשש מאות אלף, ובאמת היו יותר מכך.

[ח]

הרב מ. ב. א. = [א] בגליון רפט (מי יודע אות ו') בעניין מעלת הספר **חובות הלבבות**. עיין בקונטרס **תוכחת מוסר לרבנו הגאון המקובל בעל חובות הלבבות זצוק"ל עם פי' יד אליעזר להגה"ק רבנו אליעזר פלטיאל אבד"ק שעניצא זצוק"ל. וינעם לך.**

[ב] בגליון רפח (מי יודע אות ו' ס"ג, ובתגובות שבגליונות שאחריו) שדנו למה אומרים ומשיבים יחד "שלום עליכם, עליכם שלום", כמדומה שהוא דבר פשוט, כי כל אחד רוצה גם לענות "עליכם שלום" ג' פעמים, אבל מה יעשה אם לא ישאלו אותו "שלום עליכם", ולא יהיה לו מי להשיב "עליכם שלום" (ובפרט הצדיקים והרבנים, שלא יעיזו החסידים והתלמידים לשאל אותם), ולכן אומרים ומשיבים תיכף גם בלי שישאלוהו, ואכמ"ל. [וזהו ע"ד שאומרים הקהל בהלל הפסוקים (תהלים קיח) "יאמרו נא ישראל כל"ח", "יאמרו נא בית אהרן כל"ח", "יאמרו נא יראי ה' כל"ח", הגם שפסוקים אלה צריך השי"ץ לומר לקהל שהם יאמרו את הפסוק "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", וכמו שהקהל אומרים כך תיכף אחר השי"ץ, אבל לפי שגם הקהל אינם רוצים לדלג את הפסוקים הנ"ל, לכן אומרים אותו השי"ץ, ביחד עם הפסוק הודו לה'].

[ג] בגליון רפה (מי יודע אות ה', ובגליונות אחריו) מה שדנו לאחרונה איך אומרים מלת **ירושלים** בעת אמירת תהלים, קבלתי לאחרונה בענין זה מאת **הרב יצחק יהודה יאקאבאוויטש שליט"א** אב"י בעיר לעיקוואוד יע"א, העתק מקובץ "תורת ארץ ישראל" (שנה כ"ו חוברת ח', סיון תשט"ו) ממכתבו של **הגאון רבי צבי נחלתנו' – קצא/ג**

ותקרא מרגניתא דרב בכל יום וכו' וג"כ תקרא **קריאה א' מספר חובות הלבבות להכניע היצה"ר ולהשפילו מתוקפו**.
[ב] מובא בספה"ק "דבר חיים", מכ"ק אדמו"ר הדבר חיים **מנדבורנה זי"ע**, על תהלים, וז"ל: רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך וגו'. איתא בהנהגות האדם מהרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע"א (פי' ד') וז"ל "ויעסוק באימה וביראה באיזו ספרי מוסר בכל יום, בראשית חכמה ושני לוחות הברית וחובות הלבבות". עכ"ל.

ויש לומר כי הדבר נרמז בזה הפסוק, 'רחש' ראשי תיבות ב'אשית חכמה, ח'ובות הלבבות, ש'ל"ה', ורצ"ל שע"י שילמד בספרי מוסר אלה בכל יום ויחקקם בלבו, יזכה לדבר טוב שיוכל לומר מעשיו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה כי יהיו מעשיו מכוונים ומיושרים כרצון הבורא ב"ה. עכ"ל.

[ג] מובא בספר 'וחי בהם' מכ"ק אדמו"ר הבאר יעקב מנדבורנה זי"ע, וז"ל: בדבר זה ניכרת ירידת הדורות, שלפני כמה עשרות שנים היו יכולים לקבוע שיעור בספר **חובות הלבבות** לכל בחור ולא חשבו שזה ספר קשה להבנה, וממילא גם היו הדברים נחקקים בלב הלומדים לחק עולם, ואילו כיום שינו את ההסתכלות על 'חובות הלבבות' ומתייחסים אליו כאל ספר קשה להבנה. הנסיון מוכיח, שכאשר ניגש ללמוד דבר הנדמה בעיניו שהוא קשה ודורש עמל, אף כשהוא לומדו, עצם ההסתכלות הזו גורמת שאינו מעמיק בעיונו ואינו חוקק הדברים על לבו. לכן, **משהפכו את הספר 'חובות הלבבות' ללימוד קשה**, כמעט בלתי אפשרי לקבוע בו שיעור מסודר לבחורים צעירים, כי הם חושבים שהם עוסקים בנסתרות וממילא לא מתייחסים אליו כאל ספר מוסר השוה לכל נפש. לכן צריכים לשנות את ההסתכלות הזו, וממילא יבואו להרבות בלימוד בספר זה.

[ד] **בעל שבט הלוי** היה אומר בשם רבו המהר"ם שפירא מלובלין שאמר בשם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ שלמד אלף פעם חובות הלבבות ורק אז זכה למה שזכה.

[ה]

הרב א. א. ש. = [א] גליון ר"ץ (מי יודע אות א). במה שהקשה בדברי המאור ושמש, נראה כוונתו באופן זה: הרי כוונת הכתוב, כי בערב שבת ימצאו כפול ממה שלקטו עד כה בכל יום. והנה אומר "והיה ביום הששי וגו' והיה משנה על אשר ילקטו יום יום", משמע כי ביום הששי יהיה כפול מאשר ילקטו בעתיד - בשבוע הבא אחריו, וא"כ בשעת מדידת העומר ביום ו' עדיין לא ידעו שהוא כפול, ורק בשבוע הבא - כאשר ילקטו יום יום ויראו שהוא מחצית ממה שלקטו ביום הששי, יתברר למפרע כי ביום ו' היה כפול.

אולם זה אינו, שכן תיכף במדידת העומר ביום הששי ימצאו שהוא כפול, וא"כ משמעות הכתוב כי העומר יהיה כפול ממה שלקטו כבר בשבוע האחרון, ושפיר היה לו לומר "והיה משנה על אשר לקטו יום יום".

מעתה, יבואר היטב דברי המאור ושמש: "שהיה לו לכתוב על אשר לקטו יום יום", כי קאי על העבר (ביום הששי היה משנה על אשר לקטו בעבר), במדידת העומר ימצאו - שכבר לקטו משנה" (וזה יתאפשר רק אם קאי על העבר, וכאמור). [מה עוד, שבפסוק הקודם נאמר ויצא העם ולקטו, וא"כ מאי שנא הכא שנאמר וילקטו].

[ב] בגליון רפט (מי יודע אות ו') בעניין ספר **חובות הלבבות**, עוד לגבי ביטויים של צדיקי החסידות אודות ספר **חובות הלבבות**: עיין **חמדה גנוזה** (זימיגרד, תשע"א ח"א עמ' ר). ובספר **תורת חובות הלבבות** (מכון אבן ישראל, תשע"ח), בהקדמת **רבי יעקב ישראל וידובסקי זצ"ל**. וכן ספר **חובות הלבבות** עם פירוש **דרך הקודש ופחד יצחק**, ובו הסכמת גדולי החסידות. ועיין בספר **ברכה שלמה**. (משום אריכות הדברים קשה להעתיקם במסגרת עלון).

[בשם הבעש"ט, דברים עא, ד בסתם) הפיי בענין הבת קול שמכרזת - דשומע המזל, (ענין כתר ש"ט, ח"א י"א א' בריש ח"ב, ח"ב ל' סע"ב), וצ"ע שהלא הוא בשל"ה (רמג, ב) בשם ס' חרדים. אבל כמו כן בעצמו שוברו בצדו, כי הבעש"ט מבאר ביותר, משא"כ בהנ"ל, ובהדרושים בלקוטי תורה נוגעת הוספת הבעש"ט בעיקר, או, עכ"פ, בטפל.

"ויעוין תניא שער היחוד והאמונה רפ"א; ופי' הבעש"ט כו' ובלקו"ת פי אחרי: וכן הוא במדרש תהלים כו'. וראה עדין בקונטרס ח"י אלול ה'תשי"ג שיחה ג"י, עכ"ל כ"ק אדמו"ר זי"ע. אינה ה' לידי את ה'אגרת הקודש' הזאת המקורי, ועליו הגהה מאת מקבל האגה"ק, ה"ה הגאון החסיד הרב ישעיה הלוי הורוויץ ע"ה רבה של צפת, בעמח"ס 'יבא שילה' ושו"ת 'פרדס הארץ'. ורצו"ב צילומו. שכתב וז"ל:

"מ"מ קשה דאינו מזכיר כלל המקור לזה.

ונלענ"ד ע"פ מה שסיפר לי אבא מארי ז"ל [רבי אשר יחזקאל הלוי הורוויץ ע"ה "שאדמו"ר ה'צמח צדק' היה דודו זקינו, ובמחיצתו ובמחיצת בניו הקי' ישב שנים רבות". (ימגדל עז' עי' רמד)]. דש"ב אדמו"ר מקאפוסט נ"ע שלח ע"י [=על ידו] ד"ש ושלחות להרב הגאון רש"ז [=רבי שניאור זלמן] מלובלין זצ"ל, שהיה אז בעה"ק ירושלים, מדוע הוא כתב בשו"ת תו"ח [=תורת חסד] שלו ב' דברים הנכתבים בש"ע אדמו"ר נ"ע ולא הזכירם בשמו? והשיב ע"ז, דסברות אלו חדשים בעצמו לפני שראם בש"ע אד[מו"ר] (כי אילו היה רואם בשם קודם בודאי היה זוכר מזה, כי השי"ת נתן לו מתנה שכל מה שלמד פ"א זכרו לעולם), וע"כ רשאי לכתבם בסתם.

וכן אפשר לומר בכאן, דהבעש"ט השיג זה ברוח קדשו בעצמו, ע"כ לא הוצרך לומר זה בשם החרדים והשל"ה נ"ע, וע"כ אדמו"ר ז"ל הגם שראה זאת מלפני זה בהשל"ה, אבל מפני כבוד רבותיו נ"ע אמרם בשם הבעש"ט. ועי' מה שכתבתי עוד בזה בהסיפורים שלי [בשם 'זכרונות שילה' - שנדפסו בספר 'מגדל עז' להרב החסיד ר' יהושע מונדשיין ע"ה (עי' רמד ואילך). ע"ש ס"ה ס"א]. בשם הרה"צ ה"ר זוסיא נ"ע זי"ע, עכ"ל.

עפ"ז יש להבין מה שתמה בגליון רץ (ימי יודעי' אות ב), מדוע ה'דמשק אליעזר' אינו מציין ל'בת עין' - ? כי יתכן "דסברות אלו חדשים בעצמו" לפני שראם 'בבת עין', "כי אילו היה רואם בשם קודם, בודאי היה מזכיר מזה, וע"כ רשאי לכתבם בסתם", וא"ש.

פסח פראנק זצ"ל רב ואב"ד ירושלים תובב"א אשר יצא לדון בענין כתיבת גיטין, ובאמצע דבריו כתב בזה"ל: הנה המעיין במקראי קודש שנזכר בהם ירושלים, לפי המשוער הם בערך כשלש מאות פסוקים, בכלם לא נזכר בשם ירושלים אות יו"ד אחר הלמ"ד, ואין לומר דאז היה המבטא כך בלי הדגשת יו"ד אחר הלמ"ד, אבל היום שמדגישים לבטא יו"ד אחרי הלמ"ד הדר דינא לכתוב ביו"ד שני, זה אי אפשר לאומר שהרי הנקוד הוא הלמ"ד בפתח ואחר כך יש חיריק, מזה נראה בעליל בלישנא דגלויא דשם ירושלים נקרא בביטוי שלנו בהדגשת יו"ד אחרי הלמ"ד, ועם כל זה הכתיב הוא בלא יו"ד, ונמצא שהוא כמו קרי ולא כתיב, ואם כן הדבר מפורש דהקרי הוא כמו שהיה כתוב ביו"ד אחרי הלמ"ד, והכתיב הוא בלא יו"ד, עכ"ל לענייננו.

הערת המג"ה: מש"כ 'לפי המשוער הם בערך כשלש מאות פסוקים', האמת היא שאין נהוג למנות אזכרת תיבות בפסוקים כי אם במקומות (ישנם פסוקים בהם היא מופיעה יותר מפעם אחת). האמת היא שישנם 641 פעם "ירושלים" (מתוכם 5 "ירושלים", כפי שכבר כתבנו בגליונות הקודמים), ועוד 26 פעמים בארמית "ירושלם" (לא ידעתי מי נקד בי"ה רבו"י "בירושלם" קרתא דשופרא", בצירוי תחת סג"ל). ס"ה 667 פעמים. לפי שברוב הפעמים נכתב 'ירושלם' חסרה י, נפסק לכתוב כן בשטרות ובגיטין (מתא ירושלים) כמבוי' בעיה"ק והמקדש (ח"ב פ"א ובח"ג פכ"ב). מעניין לציין שגם בערבית מכנים אותה אורשליים = אורשלים, כלומר, חסרה י, וכן באנגלית Jerusalem = ירוסלם, בלא י. - ע"כ מהמג"ה).

[ט]

הרב דוד אריה שלזינגר מח"ס "ארץ דשא" = [א] לגליון רץ (תגובות אות ד') מה שמשתמשים באות ק' במקום ה', יש לומר שהאריכו רגל הה"א, אבל ד' במקום אלקים צריך טעם.

[ב] שם (תגובות אות ו') בתשובת המג"ה מה שמבדילים בין ג' כריכות לד', הוא לרמוז ה'י' שניי"ן של ג' וד' ראשים.

[ג] שם (תגובות אות ז') דברי הרמ"א ברורים שאם חבירו הקדימו בשלום והשיבו שלום הרי הוא נפטר בשאלת שלום, ואינו שייך למה ששאלו למה השואל עונה עם המשיב.

[ד] שם (תגובות אות י"ב) מה שהביא שבלשון ארמית בא ד' במקום ה' כמו שותא דינוקא וכו' (סוכה נו, ב), לא הבנתי, כי שם בא במקום "שלי", ורק הא' במקום במקום ה' הידיעה, וכן די בלשון ארמית בא במקום "אשר".

[י]

הרב ישכר דוד קלוזינר = בגליון רץ (ימי יודעי' אות ב) תמה מדוע ה'דמשק אליעזר' אינו מציין ל'בת עין'?

נקדים להביא את המו' ב'אגרות קודש' - כ"ק אדמו"ר זי"ע [מליובאוויטש, ח"ה (עי' קלד): "ובמה שהעיר כת"ר במש"כ בדא"ח בכ"מ ומהם בלקוטי תורה (דברים לו, ד. [יוכנודע ממאמר הבעש"ט נ"ע בענין הבת קול שמכרזת שובו בנים. דקשה מי הוא השומע כו'! וא"כ מהו הפעולה מהכרוז? אלא היינו דמזליה חזי הכרוז, ומזה נמשך ג"כ הרגשה בנשמה שבגוף, שנמשך לה מלמעלה מבחי' מזליה, וע"כ נק' מזל שממשך ההזלה וההשפעה . . והמזל הוא בחי' אלקות שאינו מתלבש בנפש כלל . . וכמו בנשמה שמתחלקת לבי' בחינות, הארה שמתפשטת בגוף, ומה שנשאר למעלה בבחי' מקיף שממנה באות ההשפעות וההארות של הנשמה כו'...]"] ושה"ש כד, א. ["כמאמר הבעש"ט נ"ע על הבת קול שמכרזת, שהם הרהורי תשובה והם באים מלמעלה, שאין אדם עושה מאומה מצד עצמו, והיינו כי חפץ חסד הוא. וזהו ענין קדושתו למעלה מקדושתכם... (ויק"ר פר כד, ט) והנה מכ"ז מבואר שמעלת אתעדל"יע הנמשך מעצמו לעורר אתעדל"ית גדולה מאותה אתעדל"יע שע"י אתעדל"ית"].

[בשם הבעש"ט, דברים עא, ד בסתם) הפיי בענין הבת קול שמכרזת - דשומע המזל, (ענין כתר ש"ט, ח"א י"א א' בריש ח"ב, ח"ב ל' סע"ב), וצ"ע שהלא הוא בשל"ה (רמג, ב) בשם ס' חרדים.

"אבל כמו כן בעצמו שוברו בצדו, כי הבעש"ט מבאר ביותר, משא"כ בהנ"ל, ובהדרושים בלקוטי תורה נוגעת הוספת

